

3. World Steel Association — «Crude Steel Production» 2012. — 13 p.
4. World Steel Association — «Steel Statistical Yearbook» 2012. — 143 p.

Підмогильна Я. Я.

(юридичний факультет, 1 курс)

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У СФЕРІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сьогодні все ширше в трудовій діяльності, навчанні, науці, побуті, для розваг використовуються різноманітні складні електронні пристрої — настільні комп'ютери, ноутбуки, планшети, комунікатори, букрідери, смартфони. Кожен сучасний електронний пристрій — це набір електронних компонентів, що працює завдяки керуючому програмному коду. Розширити можливості наших розумних помічників можна через технічний бік або через програмний — оновити керуючий програмний код («прошивку», операційну систему) чи встановити нове програмне забезпечення. При цьому програмне забезпечення — річ дуже непроста, бо знаходиться воно не лише у технічній площині, а й у економічній та правовій. Саме з програмним забезпеченням виникає безліч різноманітних питань як в нашій країні так і за кордоном.

Програмне забезпечення (програмні засоби; *англ.* software) — сукупність програм системи обробки інформації і програмних документів, необхідних для експлуатації цих програм. Розрізняють системне програмне забезпечення (зокрема, операційна система, транслятори, редактори, графічний інтерфейс користувача) та прикладне програмне забезпечення, що використовується для виконання конкретних завдань, наприклад, статистичне програмне забезпечення [1].

Розробка програмного забезпечення — складний і тривалий процес. Вона включає багато стадій: проектування, програмування, тестування, впровадження, підтримку. І, звісно, це потребує чималих грошей і праці. Тому не дивно, що більшість програмного забезпечення є платним. Користувач отримує його разом із ліцензією, яка надає йому право використовувати

програмний продукт за умови виконання положень ліцензування. Ці умови обмежують можливості користувача передавати програмний продукт іншим користувачам, розкладати на складові програмного коду, вносити власноруч будь-які зміни. Широковідомі платні програмні продукти компаній Microsoft, Symantec, Apple, компаній Adobe Systems, Electronic Arts, АBBYY.

Вагома частина програмного забезпечення є умовно безкоштовним. У цьому випадку, зазвичай, користувач безкоштовно отримує демонстраційну версію програмного продукту, з дещо обмеженими можливостями, на певний випробувальний період, а після його закінчення зобов'язаний або придбати продукт, або деінсталювати його. Існує також і безкоштовне програмне забезпечення. Автори такого програмного забезпечення, як правило, хочуть «дати щось спільноті». Безкоштовними є операційні системи на основі GNU та Linux. OpenOffice — безкоштовний пакет офісних програм.

Начебто все просто з програмним забезпеченням. Купив ліцензію — користуйся. Не хочеш купувати — користуйся безкоштовним. Однак у кожній країні є окремі користувачі та їх спільноти, які, володіючи спеціальними знаннями й порушуючи норми авторського права, «ламають» захист платних програмних продуктів, прагнучи зробити їх безкоштовними. Такі, здавалось би, хороші дії мають і негативні аспекти:

- крадіжка, привласнення чужого, в тому числі й програмного забезпечення, у більшості країн — кримінальний злочин;

- безкоштовне розповсюдження платних програмних продуктів — недоотримані прибутки (а, іноді, й збитки) для їх розробників. Недоотримані прибутки — не отримані до державної скарбниці податки.

Такі розробники програмного забезпечення, як корпорація Microsoft, втрачають завдяки піратству мільйони доларів [3].

Тож не дивно, що кожна цивілізована країна докладає максимум зусиль при захисті своїх розробників програмного забезпечення.

В нашій країні на захисті прав розробників комп'ютерних програм стоїть Закон України «Про авторське право і суміжні права» (далі — Закон). Відповідно до ст. 8 цього закону одним з об'єктів авторського права є комп'ютерні програми [2].

За ст. 18 Закону, комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Така охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження. Присвячена

комп'ютерним програмам і ст. 24 Закону. В ній описано, що з програмою може робити особа, яка правомірно володіє правомірно виготовленим примірником комп'ютерної програми. Допускається без дозволу автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори, в тому числі й комп'ютерні програми. Порухенням авторського права вважається піратство, що проявляється в опублікуванні, відтворенні, ввезенні на митну територію України, вивезенні з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників комп'ютерних програм і баз даних [2]. При встановленні фактів порушення авторського права слід звертатись до суду.

Проте чимало міжнародних організацій не перший рік наголошують, що Україна не дотримується прав інтелектуальної власності, сприяє піратству. Обсяги контрафактних примірників комп'ютерних програм і баз даних сягають 600 млн дол. США. Тож вітчизняний захист авторського права у сфері комп'ютерних програм назвати ефективним дійсно важко. Перешкоджає захисту низька оцінка інтелектуального продукту в Україні та всесвітня мережа Internet. Зупиняє вітчизняних користувачів й вартість платних програмних продуктів. В результаті частка нелегального програмного забезпечення, використовуваного на настільних комп'ютерах, планшетах, смартфонах українців, сягає 85 % [4].

Література

1. ДСТУ 2938–94 «Системи оброблення інформації. Основні поняття. Терміни та визначення». [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://normativ.com.ua/types/tdoc16793.php>
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-XII. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. Хакеры нанесли Microsoft миллионные убытки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rus.delfi.ee/daily/business/hakery-nanesli-microsoft-millionnye-ubytki.d?id=1154196>.
4. Неділько Н., Клаус У. Обсяги комп'ютерного піратства зросли у всьому світі. В Україні — на 1 % [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.de/a-5565711-1>.